

1

श्रीगणेशाय नमः यैश्चाभ्यासतुं वाच शनतः तस्य गतमिच्छामुपागम्यपुर्विदिः
 कृतप्रणामो धर्मोत्साहः सत्यं च तन्मयं प्रदीतम् ॥ पुर्विदिः उवाच हते बुद्धिमुत्तमं
 भीमसेनेन केचित् तदाप्येतेषु भूतेषु हतेषु पुर्विदिः तस्मिन् दुर्बोधितं भूतं त्रेताया
 तोऽस्माकं दुःखक्षयः न सन्ति भुवि भूपा लोका लब्धस्तु राहते अवशिष्टा येषु
 मन्वंशे भोति सञ्ज्ञाते इदं कालपत्रमप्येतद्गजं मया नरोचते जीविते पित्र्य
 सामे न भोति सुरभिः उच्यते इदं वा सन्तति विद्वदंसन्तापो हृदये निशाम् ॥
 अथ त्वया मास्त्रनिर्दिष्टा उत्तरागर्भसम्भवः अतो मे हि गणान्दुर्विपाकवि
 दर्शनात् भिक्षु रोमिभ्यो जच्छा मिषिता महवदाधुन येन सम्यग्बुते सद्यस्सन्त
 न्ति शिवजीविनी भीष्म उवाच ॥ एतज्जन्मवर्द्धा मित्रताना व्रतमुत्तमं य
 स्याद्वरा मात्रेण सन्तति शिवजीविनी अमावस्या पदराजने के मकारपुता
 भवेत् तस्या मश्वस्य मागत्य पूजयित्वा जनार्दनम् अथोत्तरसततः पुष्पाणि
 न्येत्येव प्रदक्षिणाय तावत्तस्य स्यात्तु फलपुष्पाणि तु तस्य पुष्पाणि च व्रते राजमि

॥१॥

श्रीराम

२

॥३॥

नमो

कनहारप्रवनेपुत्रविरहरनियथासुखमकल्पकुमारिकाचासोदनुपपि
याथिनोअत्रान्तरेद्विजःकश्चिन्दिहार्थिसमुपागतः दिप्यमानस्वतेजो
भिर्मूर्तिमानिवयावकः छरेदेशमुपागम्यप्रपुयोजाशिवनरदेवस्य
भिरनुवासाप्रसमुत्थायससम्भ्रमस्तत्तेजस्तन्निजविभित्ताप्रत्येक
मानिन्मुददुतस्मेद्विजन्तलेअव्येधव्याधिषम्पादात्ताभ्यसोभागपसं
पताम् ततोपुगावतीमात्राप्रेषितसहमिहिय विप्रायभिहितप्रदत्त ॥३॥
स्तोत्रोपादाभिवन्दनम् आशिषंप्रदत्तेविप्रश्चुभेधर्मवतीभवता
मुत्पुत्यागुगावतीपुनःप्रत्याययोगहम् मात्रेनिकेदप्यस्यसचाशिष
मिभ्योहितानथैवगशिषमुवाच्यविप्रस्तामभितरपरशुविशिष्यन्त
वतीसचिन्तोप्रत्युवाचधनवत्युवाचप्रसीदन्गभ्यतविप्रवचतमेवधर्मय
नुवाचप्रकाताभ्योमेत्वयारत्तावराशिषः अव्येधव्यवतीपुत्रसुखसोभा

दंग जनविष्णोप्रीतिरुमरम धनरुद्रय प्रासजम जीवमवाक्यति मविष्णुति
 पुण्यपुत्रसिपुलोकेषु विभुतः भुतावेत ममया वामप्रयुक्तवपुर्धिरिष्टः पुधि
 यिष्टरिवाच नहुतम्यतराजार्यमिस्तराप्रकणाय केनप्रकारितममत्वके
 नमोवाहिममभोभोमपवाच अस्ति सर्वत्रावर्याताका नमोमहापुरा
 प्रमलराहितविदुष्टस्त्वकर्मनिरतेयता राजाचन लक्षकौपरोपचले
 धर्मवैराजिता सुवेदेनीगर्जनेनीरामिपुप्राप्तिता रूपवानु र्धियाभिर्
 प्रयाजिस्समभुङ्क्तार अलंकेषुपुत्रेस्वयंकस्यकमरायती लोकोपतीवर
 तात्यावाक्यमस्य महापुरी तत्रराजामहसनीचभूषमितानि विव्रमः तास्य
 नमोसमिभूचकमोहयत्तेत्यविदिष्टः तत्परायेन दुर्निहिंभीतयोनपरने
 धुः तत्रैकश्रद्धिजन्माभूदेवतामीतिविभुतः तस्यपत्नीमहापुराया नमोहि
 धिनयेनीरमता प्रपार्थनामधेयसौसावित्रीप्रतिमाभुवि नृत्त्यासन्न
 नकोनासत्वपुत्रानयशेषना नृत्त्यासन्नहतराविनामना

३
३

तातनवायभोगार्थे विधिवत्प्रवाप्यति धनवत्पुत्रावैषाभ्यविपुजा
 नासितमुपभारस्वमेवेधव्यमभुजतेनास्यास्तन्निवेद्यमाचरिष्य
 द्विजएवाचमस्यावेवाहिकं कुमियदभयतिशोभते सोमररातेवेले
 त्यन्तरवेधव्यमभुजतमधनवत्पुत्रावैकासासोमात्ययाख्यातगर्भाजा
 तिः कुमिसंस्थितिः तस्यावेदमहमागतकाव्यविस्तारस्वमेद्विजएवाच
 सासोमरराजकीजातिस्स्याताद्विद्यातरे स्थित्वा सावेदायातिनेगेह
 न्तरवेधव्यमभुजतम इत्युक्तमोक्षरास्तिप्रगतो मिहाम्नातीक्ष्णधन
 वत्पुत्रपुत्रेभ्यः प्रोधाव्यवचननादा धनवत्पुत्रावैषाभ्यविपुजा पु
 त्रेभ्योऽपि हिताममस्यास्तन्निवेद्यमुमहारेत्युक्तं नित्यमिहारा ॥ इयमस
 पदीममेविधवत्प्रवाप्यति प्रतीकारं त्विहसेवतेमासासत्यवतीशुभा
 क्रमरागात्वेवयदातदावेधव्यमभुजतमपुत्राः पुत्रः पुत्रसावसतेकोमा

अथ साधिकाः सुताया प्रसादात्तया सुविपरीतत्वात्तयोरेतन्म भेदं न भवती भूष
 इत्युदीची पुनस्तुतः आशं प्रयुक्तं तस्मात्तस्मिन्निप्रवेकारात्तद हि जनुज च
 धन्या सित्यन्त नयती असता अविन व्यता यथा योग्य प्रयुक्तं यमपाहि
 शीर्द्धि तुल्य इयमस्य दीपध्वे विध्वस्य मवाप्सति धर्मैर कामत्य च कत
 व्यस्यैर मन्त्रया अतो मया सादितं वेदु मेध मवती नय एवं मुत्पाधत वती चित्ता
 मलितं नोपना उवाच वचनेन न प्ररुप प्युत न पुनः धनवत्पुत्रावे विद्वारता
 तिलो म्मेध ध्वं यनुना स्यात्त इयमस्य दीपध्वो म्मेध नु राया वर दिज उवाच
 अतया पूजनु विना म्भार पुनः पुनः सद् व्यसो नया सा दे मात्य स्यान्ने पुनः
 सता सौमित्र नु जेत न प्रते तात्रैव जन्मति अथ म्मुमद्र जंघत सता
 न्त यद्वि म्मेत हेत न नेप देव स्या कते न ध्वस्य यत्पुन इयन्तु म्मुध्वस्तित
 वेध ध्वं म्मेरा स्याति जाता सद् व्य मात्र स्य प्रभा येरा म्भवेदु जे जा

प्र

प्रसादप्रतिपत्तिगुणमु प्रलब्धस्वस्वस्वसाद्विपत्तिरजमध्यम
सोक्तप्रतिपत्तिर्निर्वाणैरम्प्रापसप्रित्यतेष्टतनुमभ्युधिजनत्रप्रका
मकरोद्विजः सरेष्टोसुवस्तीर्मेन्यगोधदुममन्तिके नतक्रठवसमा
सीनागंधैरजस्यप्रावकाः तेमासभोजयामासुर्कोमलंमन
सोप्तिनत स्वकार्यदुष्पणमासगंधैराजसुतेसुसः यद्विद्यादतलोत्पि ४
त्वाताभ्यालीतल्लुग्नमरदोतेभ्योजतेसुभोजनपयातस्यशाध्वजः
पप्रफवतनोर्गंधैप्रावकाः स्निहविधुलैः गंधैपुवाचे कथंनभुञ्जतेपु
त्राभवेनः सुधिनात्रपि आनीतकोमलंमासभभवदौगमिदंमया प्रा
यकापुवुः एततव्यसतलेतातमातवोवद्वैतिष्ठतः तयोरेष्टेस्ता २
रम्भाः केथभुञ्जामहेवयम् एतच्छुत्वासगंधैस्तुल्यपयाविष्टमा
नसः तयोरेष्टेनाकमागत्ययवचनंसेमभासते गंधैपुवाचे शातल्लुपु

मातालिङ्गकेन संपुता धधतयत्पुत्राय जात्यं सारजकी लौमा सर्वं निरा
 संयुता पसते सिंह लदी य भो पुत्रास्त्या न पसताम् पुत्रोऽनुः न ज्ञाती
 मे गृहं न स्या मांते पेत्र न विद्यते कथं न त्रयं गतं यमगाधे व स रित्यती धनं
 धत्तुवाच अस्ति पश्य पितुर्भक्ति मातुर्वचनं गोरवात् सप्रपातु सह स्य स्या सो
 मा माते तु मद्रुतम् पुत्रोऽनुः ज्ञाते मातं स्तवत्राणमुक्ता स्तववचनं दुःताः प
 तो देशान्तरं दुःतु पुत्राने पथ्या दयसि दुर्गमम् अन्तरः दुस्तरः सिन्धुः सन्या
 जनविस्तरः अथ काजमनेतत्र नक्षत्रागमने च यम् देवस्वाम्युपकोच अ मु
 पुत्रः संप्रभिः पुत्रैरहं पश्यामि तत्र वै अनपि प्यामि ता सो मां पुत्री वै धय
 नाशिनम् लब्धम्यारि नि सक्तो ध देवस्वामि तिरा म शिवस्वामी
 धनिः कः इत्यपुत्रः प्राक् च समतः मेव मयः सहा भाग एवावेषय स दु
 नः अनेन मयि वै प्रशक्तो ग जुदशोत्तरम् भो इत्युक्ता सह सो प्याय

पास्वभद्धधुता पापजातिरहं ह्यनामजकी सर्वतोदिनं कथन्य
म्यासरागेभूता विनुं मे विधिं स्यात्तस्मात्पुत्राव एवागुणवती
नामस्वसाममसुशोभना अस्यासप्तपदमध्यं वै ध्यात्वं प्राप्यते
तथासातित्वमात्रेण भवेद्दध्यानामानम अतोहेतोः सहस्रस्वरास
कर्मकरोति सोमोवाच अतः परं न कर्तव्यं यास्योमित्यंशः सनात
स्तुतिं कृत्या तथेत्युक्ता गौहमागस्य स्तुतिं प्राप्यवाचह यः कश्चि
न्ममराज्यं स्मिन्म्रियते मातेवः क्षेचित् तथैपरस्मिन्नेषस्य वावदा
गमते मम कस्यचिद्वृत्तात्क्षेपितदाध्याः कदाचन तथेत्युक्तं स्तु
तिं भिक्षुसासोमावमहाम्वधिं यावमुत्तरायामास सरोतेन पुत्रको स्वयं
वासोमोर्गिरासात्तत्तरमहोर्गिरा प्राहाहान्ता मुनी सोमादध्याधि
नयती शुभम प्रष्टुं पूजयामास वा निधमकरोन्त्य अत्रान

यद्योक्तं भोजनं क्रियमा मिदं पारमुत्तारिष्य ध्यामि जलधेया तरेव तु
 ततो रात्र्या मव्याती ताया मुदिते यदि धाकरे का मुत्तारिती ते तु मधुर
 जेतये गिन सिंह लेदी पमा गत्य स्थिते सोमा गहान्ति के ततः प्रतु पस
 मयस्य दाम दुःख मंराः ले लेपन श्रु क्रुत्त त्र तदा वा सेरि न म्प्रति एवाम्बिद
 धातस्त्र प्रसी स म्बत्तरी यथो स्तुता पुत्रा न्स मा रय सोमा य म्बु विस्मिता
 मा ज्ज न लेपन कोत्र यरो मि म म्बु यता म् रुके द्या त्र न गद स्य र्वा का
 र्थी मिदं हितः एक दारु र्ज को सोमा निभृतं संस्थिता ता शि रद र्वा प्रा हरा
 धन्या मा ज्ज यन्ती ग हा दुःख म्बु विस्मिता म्बु रा म्बु निभृतं त्र न्नु पु दु ग
 त म् सोमा प प्रकृ तो गत्या पो युवा क्थ त म्बु पु वतु सो त या य म्बु वा का
 म्बु हरा पुत्र को मो सा हरा पु म्बु त्र पु र्वः प्रा गता मा ज्ज नं सो मो वा व
 दं धा मि हत नो य स्मि धा त्र रोग म्बु ज्ज को का दुःखं हन्त या स्वा मि धा

स्थाः प्रथमन्तनया मताः पुनस्त्यामी मतस्तस्या जा माता इतान्तर
 तथैव प्रसिद्धा सर्वे सुधा मि स्ते प्रयत्नतः श्री विहेतु म्पुर श्री नन्तु
 च विशेषतः आगच्छन्त्या न्तरात स्या सो माधारा न्विता पुरि अमाव
 स्याध भूधा प म त स जी धि नी ता ति थिः ता र दर्श त तो या न्ति य द्वा का धि
 त्वा प थि त्वा र भ र का ता प्रा ह चे ति प्र दुः खि ता य द्वा पा च अ य ता
 र य मे पु त्रि भू त्वा भा रै सि र स्थि त ए त म्भ र भ ना का ता जी व त सं त्त प जा
 मि थ सो मो वा च अ मा व स्या च हे य द्वा सो म वा र पु ता ति थिः त्वा र का न्ति स्य
 शा म च नि य मो म म य स तः पु न र्द र्श य न्ती सा मू ल भा र व ती स्त्रि य म ॥
 सा पु वा वा य ता म्पु त्रि त्वा र भ रै म हा नि ति अ य ता य द्वा रा नि छ स
 दुः प स्या म्भ र त्वा सो मो वा च अ ध त्वा त्वा मू ल त स्य शा मि क थ अ न्त ॥
 भी ष म उ वा च ॥ त तै श्व र्य त्वा म्प न दी ती र म थो नि कि स्ता त्या वि स्तु स

रेशिवस्वामी तनो देवान्तेव सुः सदृशमत्र मासेतुं जगाम दूषिणी मृति अ
 निनायवेरन्तत्र देवसम्म सुत सुधीः भोजनं नुदृष्ट मीरांगुलेन सदृशं स्वसुः
 ततस्सारज की सोमा ये वाहि मकारेयत सुखतेव मुन हित्रे देवस्वामी स्व
 कल्पकाम् ददौ तस्मै गुणवती तस्मै गुरिण नेतुं दृश मेरो ततो ये वाहि क
 म् हयमा ते हता हने तत्र सप्तपथ मध्ये तुं दृश मीम तत्तदा ररुदुः कान्ध
 या सर्वे स्थिता सोमानि राहुं आ कल्पत्सु महाना ही लोकानां तत्र
 पस्पताम् धनवत्या सा सा दुःसाधुतरा ने प्रभावे जम् पुराण सङ्कल्प
 धिवरुदो मत्सु विनाशनेम् नुदृश मीम ततः पश्चाद्दुतरा जम् प्रभावेतः अवायस
 लक्ष जीवसु प्रवत्सु इकोत्थितः एवं विवाहंति र्वर्त्य वृतरा जन्ति ये च वे आमन्त्रि
 ता धनवत्या सोमा प्राया दुःह मृति एवं सारज की सोमा जीवयित्वा मृत
 निजम् च वा लेह्य समूर्त्ता पूर्ण कामा प्रवमन्दिम् अत्रान्तरे गृहत्

नमोऽस्तुः सर्वमिः क्रियतामप्युत्तराजविधानतः भविष्यति तवैध्वं
 सोमाग्न्यं च भविष्यति भीष्म उवाच सुधास्ताः कार्यामासुतदा सोमाप्रते
 श्वरं भोक्ता भोगा तव हस्तत्र पुत्रयो आरिभिः सह तैस्वसर्वैर्बुता सोमा विष्णु
 लोके मया यसा एतत्ते कथितं प्रार्थयिष्ये स्तरेण मया तव महात्म्यं प्रतराजस्य
 मत्पुत्रोर्भयविनाशानं सोमा प्रभावसंमुक्तं वृत्तं वैध्वं केशतं युधिष्ठिर
 उवाच अस्मत्पुत्रराजस्य कथिष्ये विष्णुं दक्षिणरात्रं कर्त्तव्यं ब्रह्मकालेन
 नारिभिः पुत्रवराया भीष्म उवाच अमावस्या तिथिः पार्थ सोमवारयुता
 यदा तदा पुण्यतमः कालो देवानां मयि दुर्लभः प्रातः उवाच यथा नारिहत्या स्ना
 नं जलाशये स्नात्वा मोक्षे कोशे पयसि ध्यायितं तव पापाश्च स्युः स्युः
 स्युः समीपं कुतुब्धं नृजं अश्वत्थमूलं कर्त्तव्या विष्णुपूजा समत्रका अथ
 त्वाप्यतनूपायस्य विष्णुत्वं कारितं आदिमध्याह्ने हीनाया विष्णुवतः

शार्ङ्गवापुतः

म्यर्च्य शार्ङ्गं मिः प्रहसितः सावकारं महाभाग तदेकैकं तं रं कृतं म्यर्च्य
 प्रहसितं वर्तः कृतं म्यर्च्य शार्ङ्गं स्तुतिं लक्ष्मीं चित्तं तस्मिन् जामातृपतिपुत्रकाः
 न जगत् श्रीसमाधीर्णं न इह भुवि शेषतः अपापात्ता महाभाग तस्मात्
 भवतु मृति जीवितं म्यर्च्यं भक्तं रं म्यर्च्यं नय मा न रं नया ता इह म्यर्च्यं सता
 साद्य जगत् म्यर्च्यं तस्मात् प्रहसितं स्तुतिं सता पप्रक्षुस्तुतिं पेशिनीं
 स्तुतिं पुत्रः मत्तास्ते नया रं विपतिं जामातृपतिं लक्ष्मीं चित्तं तस्मिन् जामातृपतिपुत्रकाः
 विमत्तास्ते च कथं वदं सोमो वाचं गुणं च तस्मात् प्रहसितं जगत् म्यर्च्यं पुण्यं
 मत्तास्ते नया रं विपतिं जामातृपतिं लक्ष्मीं चित्तं तस्मिन् जामातृपतिपुत्रकाः
 तथापि अप्रहसितं विष्णुं म्यर्च्यं मया तत्र प्रहसितं मया वस्यं वतं पु
 त्रः कृतं मया तं रं शतं म्यर्च्यं जीवितं तस्मात् प्रभावेण पतिं जामातृपतिपुत्रकाः
 यदि च श्रितं प्रमादेन विपद्येत यदा तदा सोपि वत प्रभावेण विष्णुः स्या

धर्मया इषदी नृपुमडा नृकारयत्तपोतरा उत्तराजर्मसंस्पृष्टनी वि.
 तैलस्य तैविंश्च युधिष्ठिर उवाच यास्यैव विभवाता एका च नो
 धेर्विनाशकतम सा कथं त्वमने पूर्णम्व्रत राजकलम्बदभीमरेधा
 च कर्त्तव्यं पुण्ये स्तथा भक्त्यैर्वस्त्रा धेहि पिया एव कुर्व्या प्रदक्षिणावर्त्तं सा
 पपूर्णा रंभेत्कृत्य भूत राजमिदं हृत्तित्रियता रां वा वि लोकधेः सा ॥
 निखिलम्यत्रिहायदाय राशिनिघतविष्णुपुरनिवा समेति ॥
 शिप्रमविष्णोत्तरपुरा गोभीक्ष्मपुष्टिष्ठनसम्वादे स्तोमवा रि श्रमा
 यस्याधृतकथा समाप्तम् सम्यक् १८८८ देशाद्यवधि यच्च म्यभिषोक्तो म
 धारे वाचमनम् पवित्रपरिधानकलशजैरिधगुरा पूजाशास्त्रमाप्त
 राजा यद्यप्यप्रदक्षिणं नृभिः कृतिलोक इति शास्त्रकथः सागताम हि
 त्वाहः सर्वत्र धूपदीपनैव घततः कथा तैलं सर्वं वस्तु संकल्पोदादि

CC-0. Al Banadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

एवं संपूज्य गोविन्दं पीतवस्त्रासितैः फलैः कुण्डुमैर्विविधैश्चैव मह्यभोज्यै
 स्तथापयैः अथवाप्यपूजने कांक्ष्यं प्रोक्तं भक्तैरापाण्डवैः अथवाप्यसर्वसाक्षात्
 गोविन्दस्य सदाप्रिय अथवा चरमेपाधं वृक्षैराजतमोस्तुते अथवाप्यस्येते
 मः सामवागयते मः एवपूजाविधिं कृत्या ततो दद्यात् प्रदक्षिणाम् मोक्ष
 कं कंच तं रोषं हीरकचमणितथा कास्यपात्रतथाताम्रमह्यपूर्णं पयसं पयसं
 गृहीत्वा भोजनं कांक्ष्यं प्रादक्षिण्येन पिब्यते तावत् प्रदक्षिणं कांक्ष्यं पाव
 द्येत् तं शतं मृतं तत्समस्तं विप्राय पुरंधीभ्यः प्रदीयते न वै धनमथवा मोक्ष
 किंचिच्छान्ता तरेष्विताम् प्रोक्षति तात्र स देहो धृतराज प्रभावतः एष
 अरजकी जात्या शोकाचोरविवर्जिता तादृक् प्रभावसंजाता नारायणपरा
 यणा किंपुनर्भीमराज्ञी वैश्यवापदि जायते धृतराज मिदं राज्ञेन
 कुर्यान्नास्ति मुदान्तिता भीष्मउवाच एष ते कथितो भूपधृतराज वि